

פרוטוקול מס' 73

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
מיום ב', כ"ח בסיון תשל"א - 21.6.71, שעה 10.00

נכח:

חברי הוועדה:

- א. רימלט - היו"ר
- ס. בן-פורת
- ז. הרמן
- א. ורדיגר
- ס. יריד
- א. כץ

סוזמנים:

- א. ידלין - סגן שר החינוך והתרבות
- י. שוחט - יועץ בכיר לשר החינוך והתרבות
- א. שמואלי - סגן המנהל הכללי של משרד החינוך והתרבות
- ד. סטנר - יועצת משפטית של משרד החינוך והתרבות
- ע. סבט - עוזר בכיר ליועץ המשפטי לממשלה

סוזכרת הוועדה: ד. פלר

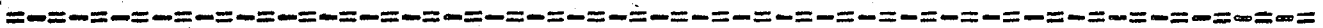
רשמה: א. עצמון

סדר היום: א. דמי כניסה לשמורות טבע.

ב. חוק לימוד חובה (הוראת שעה), תשל"א-1971.

ג. המשך דו"ח מערכת החינוך

1602

היו"ר א. רימלט:

אני פותח את הישיבה.

לפי בקשת סיעת המפד"ל יחליף ח"כ בן-סאיר את ח"כ גולדשמידט בוועדת המשנה לענייני ספורט.

ועדת החינוך במסקנותיה קבעה כי שתי סמורות הטבע חייבות להישאר פתוחות לפני הקהל ללא תשלום. לעומת זאת אישרה ועדת הכספים של הכנסת את גביית דמי הכניסה על ידי הרשות וכך ביטלה זרוע אחת של הכנסת את החלטת הזרוע השניה.

בינתיים שוחחתי עם מנכ"ל משרד האוצר מר גפני, ועם מנהל אגף התקציבים באוצר והגענו לידי פשרה שיונהג פטור לקבוצות מאורגנות של תלמידים ונוער שמסיירות בשמורות הטבע. וכן גם סטודנטים וחייילים שאינם נמצאים בקבוצות מאורגנות, יקבלו את הפטור הזה.

לצערי, במכתב הרשמי שקבלתי ממר גפני, לא צויין הפטור לגבי חייילים וסטודנטים.

אני מציע שנזמין את מר גפני לישיבה הנאה כדי להגיע לפשרה המקורית.

ז. הרמן: מה בנוגע למשפחה עם הרבה ילדים - עכשיו הם יצטרכו לשלם עבור כל ילד?

היו"ר א. רימלט: בדרך כלל, משפחה מרובת ילדים עם הכנסה נמוכה מאד, שאינה גרה קרוב מאד לשמורות הטבע, אינה לוקחת את הילדים לטייל בשבת. הבעיה יכולה להיות לגבי משפחות שגרות קרוב מאד למקום.

מתוך נסיון אני יודע שקשה לבדוק זאת אם הילדים הם מבני המשפחה או שהנהג לקח את כל ילדי השכונה - כיצד ניתן לבדוק זאת?

אני הייתי בעד זה שמשפחות מרובות ילדים יקבלו פטור אך הבקורת קשה - משום כך לא העליתי זאת על הדעת.

ז. הרמן: זה לא שייך רק למשפחות מרובות ילדים - יש עניין של משפחות שמרויחות 800 ל"י נטו וזה עלול לסנוע מהם להכנס לשמורות הטבע.

היו"ר א. רימלט: מהו התשלום כיום בשמורות הטבע?

א. כץ: במכתב המקורי הראשון שקבלתי נקבע סכום של 1 ל"י למבוגר וחצי לירה לילד.

ז. הרמן: כיום זה עולה 2 ל"י למבוגר.

הוחלט: להזמין לישיבה הבאה את מר גפני כדי להציע לו הצעות נוספות.

נשמע עתה סקירה מפי סגן שר החינוך והתרבות בנוגע להעלאת שכר הלימוד בני"ס העל-יסודיים.

א. ירליון: עקב העלאת המשכורת של המורים ועקב עיסוק החבילה החליט המשרד להעלות את שכר הלימוד ב-40%.

שכר הלימוד היה 940 ל"י בעתיד זה יעלה ל-1,300 ל"י. כלומר, העלאה של 38.4%.

א. ידלין:

אנו מכינים עתה תחשיב ריאלי של שכר הלימוד הקודם ושכר הלימוד שנקבע בעתיד. זה מספר שנים ששכר הלימוד לא כיסה הוצאות שהתייקרו הן לגבי ציוד, מעבדות וכו'. העליה ב-40% היא לא כל העליה הדרושה.

היו"ר א. דימלט:

האם כתוצאה מהתחשיב ישנה אפשרות של העלאה נוספת באמצע שנת הלימודים?

א. ידלין:

לא. מטצב של כ-53% משוחררים כליל מתשלום שכר הלימוד אנו רוצים להגיע לכך שישוחררו כ-60% בכלל התלמידים. על אף עליית שכר הלימוד אנחנו נתקדם בשיחרור מלא משכר הלימוד ונשחרר עוד כ-7% מן האוכלוסייה.

העקרון הוא כזה: כיום משפחה עם הכנסה לנפש של 220 ל"י משלמת שכר לימוד מלא, בעתיד יתחיל לשלם שכר לימוד מלא אדם עם הכנסה של 300 ל"י לנפש.

הכוונה להגיע לכך שרק 15% מכלל ההורים ישלמו שכר לימוד מלא בעוד שכיום 25% מן ההורים משלמים שכר לימוד מלא. זו ירידה ב-10% מן האוכלוסייה הנושאת במלוא הנטל.

היו"ר א. דימלט:

מה עם דירוג הביניים?

א. ידלין:

25% מן אוכלוסיית התלמידים תהיה משוחררת בדרגות השחרור של 80% ועד 20% משכר הלימוד. בעוד שכיום משוחררים כליל מתשלום שכר הלימוד בעלי הכנסה לנפש של 125 ל"י; בעתיד בעלי הכנסה של 175 ל"י לנפש ישוחררו כליל משכר הלימוד. בעוד שמי שמקבל 200 ל"י ואף למעלה מזה ישוחרר ב-80% משכר הלימוד; והכנסה שבין 260-300 ל"י לנפש ישוחררו ב-20% ורק מעל 300 ל"י לנפש ישלמו תשלום מלא. סיודר זה מבטיח ששכנות רחבות יותר תהיינה משוחררות מהעול, למרות העלאת שכר הלימוד, ושכנה קטנה יחסית תשא במלוא העומס.

במצב הנוכחי חלקה של הממשלה בכיסוי הוצאות שכר הלימוד בחינוך העל-יסודי מגיע ל-63%, ביתר האחוזים נושאים ההורים. לפי החוק המוצע יעלה חלקה של הממשלה ל-75-72 אחוז. תוספת ההוצאות בחינוך העל-יסודי בעקבות עליית המחירים ועליית השכר מגיע ל-52 מליון ל"י; מזה תכסה הממשלה 40 מליון ל"י וההורים ישאו בסכום של 12 מליון ל"י. תוספת זו תפול על הורים שיש להם אפשרות לשלם את העליה בשכר הלימוד. במצב הנוכחי סך ההוצאות בשכר הלימוד הוא 130 מליון ל"י. מזה הממשלה משתתפת ב-88 מליון; וההורים ב-42 מליון.

מר יעקבי:

למרות עליית שכר הלימוד יגדל תשלום ההורים מ-42 מליון ל-48 מליון ל"י בלבד.

א. ידלין:

שנוי מבנה תשלום שכר הלימוד הוא כזה שהממשלה סעלה את השתתפותה גם בהוצאות הקודמות כך שלמעשה תוספת ההורים לשכר הלימוד איננה 12 מליון ל"י אלא 6 מליון ל"י בלבד.

ס. בן-פורת:

כשאתה אומר הממשלה - האם הכוונה לרשויות המקומיות?

א. ידלין:

הרשויות המקומיות לא משתתפות במימון שכר הלימוד.

ס. בן-פורת:

אינני מתכוון לבתי-הספר הפרטיים אלא לבתי-הספר באזורי פיתוח - שם הרשויות משלמות את שכר הלימוד ועתה הן תשלמנה 40% יותר.

א. ידלין:

הן תקבלנה את הכסף מן הממשלה. היום הן לא נושאות בעול כלל.

א. שמואלי:

התוספת שנקבעה במסגרת המו"ס עם הסורים
תכוסה במלואה ע"י הממשלה.

ס. בן-פורת:

מה עם ההוצאות של הרשויות המקומיות לגבי
שרות, ספריה, מעבדה ועוד?

א. ידלין:

הן תקבלנה תמיכה נוספת.

א. כץ:

אני מבקש לדעת את הפרוט של אותם 40%
שמשלמים שכר לימוד - כמה אחוז בכל
קטגוריה - מי נכנס להכנסה של 175-300 לנפש. כלומר, כמה אחוז משלם
אדם שהכנסתו היא 300 ל"י לנפש וכמה אחוז משלם מי שמקבל 175 ל"י לנפש?

מתוך הסכום של 184 מליון ל"י - אבקש
לדעת במספרים מוחלטים - כמה מזה משלמים ההורים, כמה מזה משלמים
הגופים הציבוריים וכמה מזה היה לפני ההעלאה.

מה החלקיות במשכורת של שכיר שמשכר
1,500 ל"י ואשר יש לו משפחה בת 5 נפשות. זאת-אומרת שהוא משלם שכר
לימוד מלא - כמה אחוז משכר הבטח ניתן לשלב אם האשה לא עובדת, וכמה
היה האחוז של שכר חלימוד בקודם מהשכר-הנטו שלו - בכפוף לכך ששני ילדים
זוכים להנחה.

היו"ר א. דימלט:

מי שמשכר 1,500 ל"י ברוטו מקבל היום
890 ל"י נטו בערך נזאת כאשר יש לו משפחה
בת 4-5 נפשות. לגבי אדם כזה שמרויח 1,500 ל"י ברוטו - מה היתה ההנחה
לגבי הילד השני והשלישי שנמצאים בתיכון - האם זה אותו הסכום, או שיש
הנחה משמעותית?

א. כץ:

זה מקרה נדיר שיש שלושה ילדים בני 10
תיכון.

היו"ר א. דימלט:

ישנם מקרים כאלה. שנים בודאי, לעתים
יש שלושה. כמו-כן יש מקרה של תאומים,
האחוז הזה עולה בשנים האחרונות במדינת ישראל.

כמו-כן אני מבין שההכנסות הן אבסולוטיות,
אין הבדל בין שכירים ובין עצמאיים.

כמו-כן יש להניח שבעקבות העלאה זו
תהיה העלאה בשכר הלימוד גם בנתי"ס להשכלה גבוהה.

ז. הרמן:

בקשר לברוטו ונטו רציתי לשאול -
משפחה שמרויחה 890 ל"י צריכה לדאוג לא
רק לילדים, יש להורים דאגות נוספות. לכן יש לראות את הנטו והברוטו
קצת אחרת לגבי ההוצאות שיש למשפחה. אינני יודעת אין ניתן לעשות זאת
אבל צריך לחשוב אם אין אפשרות לעשות את החישוב, אם לא בדיוק על הנטו,
לפחות לעשות חישובים בקשר להוצאות.

ס. ידיד:

הייתי רוצה לקבל פרוט מלא לגבי שכר
הלימוד בכל כתה וכתה החל סט' וכלה בי"ב.

סר יעקבי:

לפני שאכנס לפרטים, ברצוני לומר שאי
אפשר במסגרת זו ללמוד את הכל וכן אי
אפשר לעשות את החישוב לפי הנטו. ישנם מקרים רבים החורגים מן הכלל.
כגון: משפחה שיש לה ילד בצנא, או משפחה עם ילד נכה, וכו' הטושג נטו
לא קיים בשום מקום בעולם, כי זה יכול להשתנות, מסיבות שונות, ואי אפשר
להכנס לכל הסיבות האלה. ישנם 140,000 תלמידים מבתי אב שונים.

להבהרת העניין אני מוכן לתת הסברים

חלקיים.

מר יעקבי:

כיום מתוך סך הכל הוצאות של 130 מליון ל"י בכתות ט-יב' משתתפת הממשלה ב-63% וההורים ב-37%. לפי ההצעה החדשה, שאיננה מגובשת עדיין, אנו מקוים להגיע למצב שהממשלה תשא ב-75%-72% וההורים ב-25%-28% וזאת ע"י הגדלה של 7% במספר התלמידים שישוחררו כליל משכר לימוד לעומת המצב הקיים והקטנת אחוז המשלמים שכר לימוד מלא.

עם העלאת שכר המורים ותוצאת איסקת החבילה והגמלי קרויות השונות שחלו באותה תקופה, עליית שכר הלימוד מסתכמת ב-38.4% בממוצע, התחלקות עלית שכר הלימוד לפי כיתות היא כדלהלן:

בכתה ט' שכר הלימוד היה	875 ל"י	לאחר ההעלאה	1212 ל"י
בכתה י' שכר הלימוד היה	925 ל"י	לאחר ההעלאה	1281 ל"י
בכתה יא' שכר הלימוד היה	980 ל"י	לאחר ההעלאה	1357 ל"י
בכתה יב' שכר הלימוד היה	1,025 ל"י	לאחר ההעלאה	1419 ל"י

להלן פרוט אחוזי השחרור משכר הלימוד

המתחלקים לפי דרגות השחרור השונות:

55.7%	מן התלמידים משוחררים כליל.
4.2%	מן התלמידים משוחררים ב-80% משכר הלימוד
4.4%	מן התלמידים משוחררים ב-60% משכר הלימוד
4.1%	מן התלמידים משוחררים ב-40% משכר הלימוד
4.3%	מן התלמידים משוחררים ב-20% משכר הלימוד
1.1%	(שהם בני מורים) ב-50% משכר הלימוד
1.2%	(שהם בני מורות) ב-30% משכר הלימוד
25%	מן התלמידים משלמים שכר לימוד מלא.

המטרה היא להגיע לכך ש-60% יהיו משוחררים

כליל ורק 15% ישלמו שכר לימוד מלא.

אני סבור שפרטים אלה מספיקים כרגע כדי

לדון בנושא ואין צורך להכנס לפרטים, כי יש מקרים בהם מלאכתנו לא הושלמה עדיין.

כמה מקבל הורה שיש לו שני ילדים בתיכון?

היו"ר א. דימלט:

הוא מקבל הנחה של 20% עבור כל ילד, גם כאשר הוא משלם את הכל.

מר יעקבי:

אם האחוז הזה ישאר סטטי בין שני הילדים הוא שוב ישלם יותר לירות.

ס. בן-פורת:

גם אם יתברר שחלק מן ההורים צריך לשלם אבטולוטיית יותר למרות שאחוז ההורים

א. ירליין:

המשוחררים גדל באופן מוחלט - אין סנוס מזה, כי מישהו חייב לשאת בנטל החינוך במדינת ישראל.

הדרך הזאת בנויה על כך שבעלי היכולת

לא יוציאו את בניהם מביית-הספר בגלל העלאה בשכר הלימוד, אלא ישלמו את מלוא שכר הלימוד.

המושג בעלי יכולת הוא מושג יחסי מאד.

היו"ר א. דימלט:

אם נקח אדם שמרויח היזם 900 ל"י נטר

ויש לו 3 נפשות במשפחה, וילד בביית-ספר תיכון, הרי שהוא צריך לשלם יותר מששית הכנסתו השנתית בשביל הילד.

באיזה משטר מתקדם ומוציאלי צריך מישהו

לשלם עבור שכר לימוד בחינוך התיכוני יותר מששית הכנסתו השנתית?

היו"ר א. דימלט:
כך שמה שקוראים אצלנו "בעלי יכולת"
לפי המחירים של היום, הם אינם בעלי
יכולת. נקח לדוגמא פקידים או עצמאיים במשכורת של 900 ל"י ברוטו, זו
משכורת לא קטנה בתפקיד בינוני אבל אם יש לו ילד בני"ס תיכון - וישנם
כאלה בלי סוף - הרי שהם לא יכולים לשאת במעמסה הזאת.

אני מציע שלא נחליש היום לחיוב או
לשלילה, כל עוד לא התברר הדבר אצל הגורמים הכלכליים והמקצועיים.

נחזור לדון בנושא כאשר הגופים הללו
ידונו בעניין.

נעבור עתה לדון בחוק לימוד חובה (הוראות
שעה), תשל"א-1971.

חוק לימוד חובה (הוראת שעה) תשל"א-1971

1. בסעיף 2(ב) לחוק לימוד חובה, תש"ט-1949, במקום הסיפה החל מהמלים
"ובלבד שתחולתו של לימוד חובה לנערים בגיל 14" יבוא "ובלבד
שתחולתו של לימוד חובה לנערים בגיל 14 תושלם לא יאוחר מראשית שנת
הלימודים תשל"ג, ותחולתו של לימוד חובה לנערים בגיל 15 תבוצע
בארבעה חלקים שווים ככל האפשר, החל משנת הלימודים תשל"ד, ותושלם
לא יאוחר מראשית שנת הלימודים תשל"ז".

החוק המוצע בא לומר, כי תחולת הרחבת
לימוד החובה לגבי נערים בגיל 14 תבוצע לא יאוחר מראשית שנת הלימודים
תשל"ג, ואילו לגבי נערים בגיל 15 יתחיל הביצוע מראשית שנת הלימודים
תשל"ד ויסיימו בראשית שנת הלימודים תשל"ז. הטלת חובת הלימוד על נערים
בגיל 15 ייעשה בארבעה חלקים שווים ככל האפשר.

ס. בן-פורת:
אני מציע שתחולתו של לימוד חובה לנערים
בגיל 15 תתחיל משנת הלימודים תשל"ג
במקום תשל"ד, ותושלם לא יאוחר משנת הלימודים תשל"ז. במקום שנת תשל"ז.

א. כץ:
גם אני מצטרף להצעה הזאת.

ס. יריד:
גם אני תומך בהצעתו של ח"כ בן-פורת.
יחד עם זאת אני רוצה להציע תיקון מהותי
קטן שאומר שיש לחייב את ההורים לשלוח
את בניהם ללמוד בכתות ט"ו וי".

היו"ר א. דימלט:
אני מביע התנגדותי לעניין זה. בכל מקום
בעולם קיים לימוד חובה בלי חובה,
אבל לא חובה בלי חינוך. ההציון אוסר שאי אפשר לחייב הורה לשלוח את ילדו
ללמוד בתיכון, כאשר הוא צריך לשלם עבור הלימוד, גם אם הוא מליונר.
מבחינה ציבורית - זה לא יתכן.

ס. יריד:
לא בקלות דעת הצעתי מה שהצעת. יש לעשות
דברים חדשים על סנת לאפשר למכסימום של
תלמידים, מהשכבות הנמוכות, שילכו ללמוד בני"ס תיכון, למרות שהם לא
רוצים או בגלל שההורים לא רוצים בכך. בצורה זו אנו נצמצם את הפערים.

א. ורדיגר:
אני מצטרף לדעתו של ח"כ יריד שלא
צריכים לתמוך בהצעת החוק הזאת, אלא
לדרוש מהממשלה לחזור להצעה המקורית, ולא להכנס לפשרות.

א. כץ:
אני מציע כהצעת פשרה להטיל חוק חינוך
חובה חינוך באזורים מוגדרים מסויימים
שיפורטו בחוק. ושהחלק של חינוך בחוק, יישמר לפי לוח הזמנים המקורי.

היו"ר א. דימלט:
אם יש חינוך מדוע שלא יהיה חובה?

כיון שחובה - אין אפשרות מבחינת כספית
לבצע זאת.

א. כ.ז:

ז. הרמן:
הבה נהיה מציאותיים - מדוע הביאו
את הצעת החוק הזאת? כמו-כן אני מוכנה
להצטרף לפשרה שהציע ח"כ בן-פורת.

לגבי דבריו של ח"כ יריד - לדעתי, יש
לשים את הדגש בתחילה לגבי חובה, אם כי אני מסכימה שעד כמה שאפשר
מהיר יותר צריך לנסות לתת חינוך חינם וגם חובה. בקשר לרמת ההשכלה -
זה מתחיל עוד בגיל הרך בגילאים 5-10 שנה. הבעיה היא איכותית - מה קורה
עד גיל 12 - בגילאים האלה יש להשקיע מאמצים רבים כדי שהילדים יגיעו
לרמת ההשכלה הדרושה.

א. רוזאל-נאור:

מתוך הדברים ששמעתי כאן ומתוך החוק
שמונח לפנינו, אני רוצה לומר, שאני
מצטערת לשמוע פה הצעות פשרה, מכיון שהענין הוא חריף מאד ולא אפשר
היא שתושפע כאן. אני יודעת שגם לו נשארנו עם הצעת החוק המקורית גם אז
לא היינו מסנים את הצרות. אבל לכל הפחות יש ידיעה שתוך זמן מסויים,
ובכל המאמצים, יהיה איזה שהוא שיפור.

אם מדברים על דפורמה, חבל שקביעת
השלבים והריחוק יהיה גדול בין שלב ושלב - אז עכשיו באים לקלקל זאת?

אמת, שמבחינה פסיכולוגית, הגילאים
הנמוכים הם היסוד לרמה טובה. אין איש אומר שנסגור את הגנים, להיפך,
מתכווננים להרחיב את המסגרת של גנונים לגיל שלוש. בכל אופן הגיל החריף
והבעיה החריפה היא דוקא גילאי 14-15.

לכן אני מציעה שנחזור ללשון החוק

המקורית.

היו"ר א. רימלט:
אני מציע שכל בעלי ההצעות ינסחו את
הצעותיהם היום או מחר. ובאחת הישיבות
הבאות נצביע על ההצעות השונות, לאחר שנשמע את דברי משרד החינוך להצעות
השונות.

א. שמואלי:
אני אחראי לביצוע החוק לשנת תשל"ב,
ואני מבקש מהחברים שמציעים הצעות, שידאו
לסול עיניהם את המצב שהמבצע נתון בו. אם תתקבל החלטה של החלת החוק
בשנת תשל"ב על כלל התלמידים, אנחנו נקבל החלטה כגזירה צבורית שאי אפשר
לעמוד בה. כי כדי לאכלס את התלמידים יש צורך בבניית כתות. אפילו מבנים
טרומיים לא ניתן להקים בזמן כה קצר. לכן אני אומר שלגבי שנת תשל"ב
הדבר לא ניתן לביצוע.

פ. בן-פורת:

היתה הצבעה בכנסת והחליטו להעביר
את הנושא לרועדה. כל הצעה שאומרת להשאיר
את המצב הקיים, פרושו של דבר, להחזיר את החוק לממשלה. גם לפי הודאות
התקנון לא יתכן דבר כזה. אין לנו סמכות להחזיר את החוק לממשלה, אלא
רק לתקן תיקונים.

א. רוזאל-נאור:

משרד החינוך לא יכול להתבצר בעמדה
הזאת, שעכשיו באים לומר להם את זה?
נהפוך הוא, אנחנו רשאים לתקוף את משרד החינוך, שכל עוד לא קיבל
החלטה מהכנסת לשנות את החוק הקודם, הוא היה חייב להקים מבנים טרומיים
ולהעמיד אותם. מניין ידעתם מראש שהכנסת תאשר לכם זאת?

היו"ר א. רימלט:

דבותי, אני חוזר ומבקש למסור את הצעותיכם
בכתב, ובישיבה הבאה ילמק כל אחד את
הצעתו במשך 5 דקות, ולאחר מכן נערוך הצבעה.

הישיבה נבעלה בשעה 11.40